

- (toim.), *Handbook of easy languages in Europe* s. 37–42. Berlin: Frank & Timme.
- HEIKKINEN, VESA 2012: Ymmärrettävyyss-tutkimuksen kysymyksiä – *Kielikuvia* 2/2012 s. 40–44.
- KANANEN, LAURA – TUISKU, SARA 2014: *Tietoa antavan tekstin ymmärrettävyys aikuisten alkeistason S2-oppijoiden näkökulmasta*. Suomen kielen pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:juu-201406091969>.
- KULKKI-NIEMINEN, AULI 2020: Journalistisia tekstejä selkokielellä. Saavutettavan median tarjonnasta ja erityispiirteistä. – *Media & viestintä* 43 (4) s. 385–402.
- 2023: Journalistisen valokuvan rekonstruktualisoiminen selkouutiseen. – *Viritäjä* 127 (1) s. 60–89.
- LESKELÄ, LEEALaura 2011: *Selkotekstin testaus*. Helsinki: Selkokeskus. https://selkokeskus.fi/wordpress/wp-content/uploads/2016/09/Selkotekstin_testaus_2011.pdf (15.9.2021).
- 2019: *Selkokieli. Saavutettavan kielen opas*. Espoo: Kehitysvammaliitto ry, Oppimateriaalikeskus Opike.
- LESKELÄ, LEEALaura & LINDHOLM, CAMILLA (toim.) 2012: *Haavoittuva keskustelu. Keskustelunanalyttisiä tutkimuksia kielellisesti epäsymmetrisestä vuorovaikutuksesta*. Kehitysvammaliiton tutkimuksia 6. Helsinki: Kehitysvammaliitto ry.
- Opetushallitus 2021: *Kehittyvän kielitaidon tasojen kuvausasteikko*. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/kehittyvan-kielitaidon-tasojen-kuvausasteikko> (15.9.2021).
- Selkokeskus 2021a: Selkokielen sanasto. Kehitysvammaliitto ry, Selkokeskus. <https://selkokeskus.fi/selkokieli/nain-kirjoitat-selkokielta/selkokielen-sanasto/> (28.10.2021).
- 2021b: Helpot kielen rakenteet. Kehitysvammaliitto ry, Selkokeskus. <https://selkokeskus.fi/selkokieli/nain-kirjoitat-selkokielta/helpot-kielen-rakenteet/> (28.10.2021).
- Selkosanommat 2020: Koulujen turvallisuus huolettaa. – *Selkosanommat* 15/2020 s. 3.
- Selkosanommat 2020: Sote parantaa terveyspalveluja. – *Selkosanommat* 16/2020 s. 3.
- WIIO, OSMO A. 1992: *Viestinnän tutkimussuuntia*. Helsinki: Yliopistopaino.
- 1997: *Johdatus viestintään*. Porvoo: Weilin+Göös.

Selkokieltä Venäjällä

Tämän havaintokirjoituksen aiheena on selkokieli Venäjällä. Tarkastelun tueksi erittelen joukon tulokulmia, joita voidaan käyttää selkokielen tutkimuksen ja sen yhteiskunnallisen aseman tarkastelussa.

Yleinen kiinnostus selkokieltä kohtaan voi syntyä puhtaasti käytännön tarpeista. Jos 15 % väestöstä jää normaalin virallisen informaation saavuttamattomiin, se on riski syrjäytymiselle, mikä on paitsi henkilökohtainen menetys heille itselleen myös heijastuu laajasti yhteiskunnan toi-

mintaan (ks. esim. Maaß 2020; Perego 2020).¹ Siksi selkokielen käytöllä on kes-

1. Selkokielen merkitys korostuu kriisiaikoina. Suomessakin on koronaepidemian yhteydessä kiinnitetty paljon huomiota luotettavan tiedon tärkeyteen maahanmuuttajien piirissä. Japanissa puolestaan vuoden 1995 maanjäristyksen uhrien joukossa maahanmuuttajien osuus oli kaksinkertainen kantaväestöön verrattuna. Syyksi todettiin ymmärrettävän informaation puute. Tämä toimi sysäyksenä selkokielen kehittämiseksi Japanissa. (Tsygalsnitskaja, Matsushita & Usuyama 2019.)

keinen merkitys, kun halutaan edistää demokratiaa ja tasa-arvoa yhteiskunnassa. Sekä kotimaisessa että kansainvälisessä kirjallisuudessa käytetään tässä yhteydessä usein inklusion käsitettä.² Tarvelähtöisyys on saanut monet entusiastit tarttumaan selkokielen kehittämiseen myös Venäjällä, joskaan heitä ei ole vielä määrällisesti paljon. Käytännön ratkaisuja tuetaan eri maissa lainsäädännöllä ja muilla yhteiskunnan säädöksillä ja toimilla. Tässäkin Venäjällä on otettu viime vuosina merkittäviä askeleita.

Toinen tarkastelutapa selkokielen kehittämiseen niin Suomessa kuin Venäjälläkin lähtee kieliteknologian piiristä. Tekstien yksinkertaistaminen muistuttaa konekäntämistä, josta tietokone-lingvistiikassa on vuosikymmenien kokemus. Konekäntämisen kehittäminen on sisältänyt sekä suuren innostuksen että pettymyksen kausia; nyt elämme innostuksen aikaa, kun erilaiset käytännön sovellukset tulevat osaksi ihmisten arkipäivää. Aikaisemman rakennepohjaisen käänno-
metodin sijasta alan valtavirraksi on tullut valtaviin tekstimassoihin perustuva tilastollinen lähestymistapa, jota täydennetään tekoälyn tuomilla mahdollisuuksilla. Periaatteellisella tasolla tekstin muuttaminen yleiskielestä selkokielelle muistuttaa josain mielessä käntämistä lähisukukielten välillä. Tilastollista lähestymistapaa haittaa kuitenkin vähäinen selkokielisten tekstien määrä. Sen vuoksi rakennepohjainen metodi on todennäköisesti ainakin aluksi tehokkaampi. Kieliteknologiaa voidaan hyödyntää myös tekstien luettavuuden arvioimisessa. Venäjän vahvaa traditiota kieliteknologian kehittämisessä voidaan hyödyntää myös selkokielistämisen automatisoinnissa.

Kolmas mahdollinen lähestymistapa on sijoittaa selkokieli yleisempään kon-

tekstiin osaksi muita tekstilajeja, joissa kirjoittaja mukauttaa tekstiään lukijan mukaan. Mukauttaminen on kaikkeen ihmisten väliseen vuorovaikutukseen liittyvä ilmiö.³ Tarve käyttää selkokieltä muistuttaa erityisesti muita tilanteita, joissa kirjoittaja tietää asiasta paljon enemmän kuin lukija. Tyypillinen esimerkki on oppikirjat. Niissä, mahdollisesti alaluokkien kirjoja lukuun ottamatta, kielellistä ja sisällöllistä yksinkertaistamista ei tarvitse viedä niin pitkälle kuin selkokielessä, mutta yleisperiaate on sama: kirjoittajan tulisi kyetä asettumaan lukijan asemaan ja laatimaan teksti tämän ehdoilla. Venäjällä on oppimateriaaleihin ja erilaisiin helponnettuihin teksteihin sisältyviin kirjoihin kiinnitetty aina paljon huomiota, ja tästä traditiosta on apua selkokielen kehittämisessä.

Tässä kirjoituksessa esittämäni tiedot selkokielen asemasta Venäjällä perustuvat siihen kokemukseen, joka minulle kertyi, kun laadin Camilla Lindholmin ja Ulla

---

3. Englanninkielisessä tieteellisessä kirjallisuudessa mukauttamista kuvataan eri käsitteillä, jotka ovat merkitykseltään lähellä toisiaan mutta joilla on pieni näkökulmaero. Käsitteellä *recipient design* (Sacks, Schegloff & Jefferson 1974; Newman-Norlund ym. 2009; Mustajoki 2012; Deppermann 2015) viitataan yleensä siihen, että puhuja sovitaa sanansa vastaanottajan mentaaliseen maailmaan, joka sisältää muun muassa kielitaidon, mielialan, tietovarannot ja erilaiset kokemukset ja asenteet. *Audience design* (Sacks & Schegloff 1979; Bell 1984; Horton & Gerrig 2002) tarkoittaa suunnilleen samaa, mutta vastaanottajana on laajempi kuulijakunta. *Accommodation* on keskeinen termi Communication Accommodation -teoriassa (Palomares, Giles, Soliz & Gallois 2016). Se voi viitata myös laajempaan puheen mukauttamiseen esimerkiksi, kun puhuja muuttaa puhetapaansa vastaanottajan murteen tai rekisterin mukaiseksi. *Tailoring* on yleistermi, joka sopii hyvin myös kirjallisen viestinnän tarkasteluun (Pierce-Grove 2016; Leskelä, Mustajoki & Piehl 2022). Venäjänkielisessä alan kirjallisuudessa käytetään yleiskäsitettä *prisposoblenije* ('mukautuminen') tai vastaanottajan näkökulmaa korostavia käsitteitä *utšot slušatelja* ('kuulijan huomioon ottaminen') tai *utšot tšitatelja* ('lukijan huomioon ottaminen'), joskus myös lainasanaa *retsiipient disajni*.

---

2. Suomessa on laadittu runsaasti aiheeseen liittyviä opinnäytetöitä (ks. esim. Koivumäki 2018; Sirén 2018; Turiainen 2018).

Vanhatalon toimittaman kirjan *Handbook of Easy Languages in Europe* Venäjää käsittelevää lukua yhteistyössä venäläisten tutkijoiden kanssa (Mustajoki, Mihienko, Nechaeva, Kairova & Dmitrieva 2021). Ennen vuotta 2020 en tiennyt Venäjällä käytettävästä selkokielestä mitään. Tosin pian huomasin, että kenelläkään muullakaan ei ole kokonaiskuvaa asiasta edes Venäjällä. Kirjoitusprosessin aikana löytyi uusia toimijoita, mutta kukin heistä toimi omalla pienellä sektorillaan tunteematta toisiaan. Osallistuin vuosina 2020 ja 2021 myös muutamaan selkokieltä käsittelevään seminaariin ja konferenssiin, joilla on ollut merkittävä rooli asian tunnettuuden lisääntymisessä Venäjällä.

Venäläinen mielenmaisema ja kielitieteelliset traditiot

Kun pohditaan selkokielen ja selkeän virkakielen asemaa Venäjällä, on välttämätöntä ensin tarkastella sitä yhteiskunnallista ja lingvististä ympäristöä, johon ne sijoittuvat. Oikeastaan lähtökohdat yksinkertaistettujen kielimuotojen kehittämiseksi Venäjällä eivät ole kovin hyvät. Venäjä kuuluu niihin maihin, joissa kirjakielen moitteeton osaaminen on erityisen suuressa arvossa. Se on keskeinen tunto-merkki, joka erottaa sivistyneistön rahvaasta. Kirjakielen normista ovat huolehtineet kielentutkijat nojautuen moskovalaisen intelligentsijan kielikäsitteeseen. Kirjakieli on siis ennen kaikkea heidän kielensä – eikä vain heidän itsensä vaan myös kansan mielestä.⁴ Ajattelutapa heijastuu kielisosiologisiin tutkimuksiin, joissa tehdään ero kirjakielen puhujien (ven. *nositeli literaturnogo jazyka*) ja muihin. Näistä muista käytetään käsitettä *nositeli prostoretšija*,

4. Couplandin ja Kristiansenin (2011) mukaan kirjakieli on yhtäältä epädemokraattinen kielimuoto, koska se on eliitin luomus, mutta toisaalta se edesauttaa tasa-arvoa antamalla kaikille mahdollisuuden puhua hyväksyttävällä tavalla.

kansankielen puhujat (ks. esim. Mustajoki 2016, 2019). Kirjakielen puhujatkin voivat käyttää puheessaan norminvastaisia sanoja ja muotoja, mutta ne tulkitaan lainauksiksi kansankielestä; olennaiseksi hahmottuu tieto siitä, mikä kielessä on oikein ja mikä väärin. Normin tuntemuksen tarkin mittari on morfologian poikkeuksien ja oikeankirjoituksen hallitseminen.

Venäläisten intomielinen suhtautuminen kielen normien tuntemiseen näkyy *totalnyi diktant* -kielitestin suosiossa (ks. esim. Kim 2017).⁵ Siihen osallistuvien on hallittava oikeakielisyyteen liittyvä detaljitetieto, erityisesti pilkkusäännöt. Testin laati joukko Novosibirskin yliopiston opiskelijoita, jotka olivat huolestuneita kielitaidon rappeutumisesta. Nykyään tähän ilmaiseen vuosittaiseen testiin osallistuu noin 300 000 venäläistä. Sen voi suorittaa myös ulkomailla. Testin järjestää voittoa tavoittelematon yleishyödyllinen järjestö, joka saa tukea presidentin rahastosta.

Venäläisten kieliäsenne näkyy heidän nuivassa suhtautumisessaan kansainvälisessä kanssakäymisessä käytettävään *lingua franca* -englantiin. Sehän on luonteeltaan yksinkertaistettua kieltä, jolla ei ole tarkkaa ylhäältä päin säädelyä normia, mutta joka siitä huolimatta (tai sen vuoksi?) on maailman eniten puhuttu kieli (ks. esim. Cogo & Dewey 2006; Hülmbauer 2009; Mauranen 2012). Venäläiset vierastavat sellaista ajatusta, että kansainvälisessä kanssakäymisessä käytettäisiin vastaavaa *lingua franca* -venäjää, vaikka käytännössä tällaisia on ollut käytössä jo neuvostovallan aikana ja tälläkin hetkellä esimerkiksi Dagestanissa ja laajemmin Kaukasiassa (Dobrushina & Kultepina 2021; Dobrushina, Daniel &

5. *Totalnyi diktant* -testien ympärille on kehittynyt laajaa tieteellistä julkaisuutoimintaa. Haku "totalnyi diktant" kyrillisin kirjaimin antaa Google Scholar -hakupalvelussa 1600 lähdetä. Julkaisuissa tarkastellaan itse testejä, vastaajien tekemiä virheitä sekä venäjän kielen oikeinkirjoituksen ja pilkutussääntöjen historiaa.

Koryakov 2021). On olemassa myös monia venäjään pohjautuvia pidginkieliä (ks. esim. Stern 2020).

Selkokielen käyttöönottoa hidastaa myös venäläisen kulttuurin hierarkkisuus (ks. Larina, Mustajoki & Protassova 2016 ja siinä mainittu kirjallisuus). Autoritaarinen ajattelutapa vähentää viranomaisien tarvetta miettiä, ymmärtävätkö kansalaiset heidän välittämänsä informaation vai eivät. Sen vuoksi virallisten tekstien tuottajat saattavat ajatella, että ei ole heidän tehtävänsä miettiä, kuinka ymmärrettävää näin syntyvä teksti on, vaan se on lukijan ongelma. Autoritaarisesta perinteestä on seurauksena myös se, että Venäjällä virkamiehet elävät kokemukseni mukaan vielä enemmän omassa kuplassaan kuin esimerkiksi Suomessa. He ovat alansa asiantuntijoita, jotka käyvät jatkuvaa vuoropuhelua työtovereidensa kanssa, minkä vuoksi käsiteltävät asiat ovat heille helppoja ja arkipäiväisiä. Tämä saattaa kuitenkin hämärtää mielikuvaa siitä, mitä keskivertolukija tai lukemisen kanssa tuskailtava kansalainen osaa ja tietää. Tekstejä tuottavat asiantuntijat, esimerkiksi juristit ja lääkärit, voivat myös ajatella, että heidän oppimansa tapa ilmaista asioita on ainoa oikea, ja siitä poikkeaminen voidaan kokea ammattitaidottomuudeksi. Tämä asenne on mahdollinen kaikkialla, mutta Venäjällä autoritaarinen hallintokulttuuri antaa sille otollisen maaperän.

Toinen venäläiseen kulttuuriin kuuluva piirre, kollektiivinen maailmankuva, saattaa sekkin vaikuttaa selkokielen tarpeeseen. Suomessa vallitsevan käsityksen mukaan demokraattisessa maassa jokaisen kansalaisen tulee päästä käsiksi viranomaisten jakamaan tietoon, koska se on jokaisen oikeus ja sen katsotaan edistävän tasa-arvoa ja vähentävän syrjäytymisriskiä. Oman tulkintani mukaan Venäjällä saatetaan ajatella, ei ehkä tietoisesti mutta alitajuisesti, että yksilölähtöisyys ei ole oikea tapa tarkastella asiaa, koska jokaisella selkokieltä tarvit-

sevilla on lähipiirissään henkilö, joka voi tulkita ja selittää hänelle tarjolla olevan informaation.

Selkokielen tarpeellisuudesta käytävään keskusteluun vaikuttaa se, että venäläiset eivät nähdäkseni itse huomaa kirjoitetun asiatekstin konventiota, jossa näkyy edelleen kirkkoslaavin vaikutus. Kirkkoslaavi oli Venäjällä vuosisatojen ajan keskeinen kirjoitetun kielen muoto. Kun venäjän kielen oma kirjakieli kehittyi vähitellen 1700- ja 1800-luvuilla, se sai paljon vaikutteita kirkkoslaavista. Yksi viranomaistekstien tuntomerkki ovat pitkät virkkeet, joissa voi olla jopa 350 sanaa ja 30 välimerkkiä (Kropatšev & Kuznetsov 2020: 12). Toinen silmiinpistävä piirre on puhekielelle vieraiden partisiippi- ja passiivirakenteiden runsaus. Ne venäläiset, jotka eivät arjessaan törmää mediatekstejä vaativampaan asiaproosaan, saattavat kohdata vaikeuksia, kun yrittävät ottaa selvää viranomaisten tuottamista teksteistä. Vastaava ilmiö on tuttu monista muista maista, joissa kansalaisten kyky saada selvää vaativista kirjoitetusta teksteistä rapistuu. Venäjällä ongelma on paljon suurempi johtuen lauserakenteiden suuresta kompleksisuudesta.

Vakiintumaton terminologia

Yksi ongelma selkokielen näkyvyyden lisäämisessä on vakiintumaton terminologia. Venäjän kielessä on lukuisia tekstin helppolukuisuuteen ja ymmärrettävyyteen liittyviä yleiskäsitteitä, kuten *ponjatnyi* ('ymmärrettävä'), *dostupnyi* ('luokse päästävää, saavutettava'), (*legko*) *tšitajemyi* ('[helposti] luettava'), *tšitabelnyi* ('luettava') ja *udobotšitajemyi* ('helppolukuisen'). Maassa on jo vuosikymmenet puhuttu moittivaan sävyyn viranomaisten käyttämästä kankeasta ”kansliakielestä”, jolle on oma nimensäkin: *kantseljarit*. Kun tutkijat vertasivat Venäjän lakitekstejä Kantin filosofisiin kirjoituksiin, kävi ilmi, että lakitekstit olivat vaikeaselkoi-

sempia (Knutov, Plaksin, Grigorjeva, Sinjatullin & Tšaplinski 2020; vrt. Kutšakov & Saveljev 2018; Blinova, Belov & Revazov 2020). On käynyt ilmi, että lainvalmisteluun osallistuneet juristit eivät osaa itse tulkita laatimiensa tekstien sisältöä muuttaman vuoden päästä lain hyväksymisestä (Kropatšev & Kuznetsov 2020: 12).

Parin viime vuoden aikana selkokieliestä on ruvettu käyttämään termejä *jasnyi jazyk* ('selkeä kieli') ja *ljogki jazyk* ('helppo kieli'); edellinen vastaa suomen käsitettä *selkokieli* ja jälkimmäinen englantiin vakiintunutta *easy language*-käsitettä. Näyttää siltä, että alan asiantuntijoiden piirissä on vakiintumassa käsite *jasnyi jazyk*. Yleiskäsitteenä selkeästä virkakielestä käytetään ilmaisua *prostoi jazyk* ('yksinkertainen kieli'). Merkille pantavaa on, että jo suuret Venäjän kirjallisuuden klassikot Leo Tolstoi ja Anton Tšehov käyttivät tätä käsitettä, kun he puhuivat yksinkertaisen kielen puolesta, jotta ”koko kansa voisi ymmärtää kirjallisuutta”.⁶ Niin suurelle yleisölle kuin kielentutkijoiden enemmistölle nämä käsitteet ovat kuitenkin edelleen vieraita.

Venäjä nähdään usein keskusjohtoisena maana, jossa ylhäältä päin asetetaan määräyksiä kansalaisten ja erilaisten virastojen ja organisaatioiden noudatettaviksi. Näin periaatteessa onkin, mutta käytännössä lain kirjain saavuttaa hitaasti suuren maan asukkaat ja virkamiehet, joiden pitäisi sitä noudattaa. Venäjän lainsäädäntö on kaiken kaikkiaan hyvin moderni, esimerkiksi vammaisten⁷ oikeuksiin on kirjattu monien muiden seikkojen ohella oikeus päästä käsiksi kaikkeen tarpeelliseen informaatioon. Sen sijaan toista keskeistä selkokielen

6. Tieto perustuu Jelena Vähäkuopuksen Minskissä 20.11.2010 pitämään esitelmään. Etäkonferenssin aiheena oli ”Erityistä huomiota vaativien ryhmien koulutuksen metodologia, teoria ja käytäntö”.

7. Venäjän kielessä käytetään erilaisiin vammaisryhmiin viitattaessa yleiskäsitettä *invalid*.

käyttäjryhmää, maahanmuuttajia, Venäjän lainsäädäntö ei erikseen mainitse tässä yhteydessä.

Vaikka selkokieltä koskeva standardi on tekeillä, se ei vielä ratkaise terminologista horjuvuutta, koska tätäkään asiaa ei voida ratkaista pelkästään ylätasoa päätöksillä. Standardit ovat yleensä hyvin pikkutarkkoja ja laajoja, mikä haittaa niiden soveltamista käytäntöön. Käyttöönottoa hidastaa myös se, että kestää vuosia, ennen kuin ne kulkeutuvat käyttäjien arkeen.

Käytännön tarpeista lähtevää toimintaa

Edellä kuvatut tekijät ovat hidastaneet selkokielen kehittämistä Venäjällä, mutta tilanne ei ole niin huono kuin kaukaa katsottuna näyttää. Kulissien takana piilossa lingvistiikan valtavirroista on meneillään monia mielenkiintoisia hankkeita.

Etelä-Siperian Barnaulista kotoisin oleva Zhanna Mihienko on hyvä esimerkki siitä, että käytännön huolet tekstien ymmärrettävyydestä voivat johtaa selkokielen tärkeyden ymmärtämiseen. Opiskellessaan journalistiikkaa paikallisessa yliopistossa hän teki tutkimuksen siitä, miten vähän ulkomaalaiset opiskelijat ymmärtävät heille jaettavasta venäjänkielisestä informaatiosta. Hän oli kiinnostunut selkokielen kehittämisestä ja otti yhteyttä Ulla Vanhataloon, ja sitä kautta hänestä tuli yksi artikkelimme kirjoittajista.

Artikkelin kirjoittamisen yhteydessä tuli esille konkreettisia toimia, joilla eri puolilla Venäjää on laadittu käytännön ohjeita viranomaistekstien selkeyttämiseksi. Joillakin museoilla, pankeilla ja muilla julkisilla toimijoilla on selkokielliset ohjeet kotisivuillaan. Pietarissa toimiva vammaisten vanhempien yhdistysten kattojärjestö GAOORDI tuottaa selkokiellistä materiaalia. Mielenkiintoinen valtiollinen hanke on jo vuonna 2015 aloittanut *Gosuslugi*, joka tarjoaa selko-

kielistä informaatiota kansalaisille tärkeistä palveluista.⁸ Lokakuussa 2021 Venäjän suurin hakualusta ja informaatioportaali *Yandex* alkoi julkaista elektronista lehteä *Tehno*, jossa kerrotaan erilaisten palvelujen taustalla olevasta teknologiasta niin yksinkertaisesti, että asiaan vihkiytymätönkin ymmärtää.⁹

Eräässä selkokieleen liittyvästä seminaarissa kerrottiin Venäjän federaation valtionalouden tarkastusvirastossa (Stšotnaja palata) meneillään olevasta hankkeesta. Sen tarkoituksena on parantaa viraston tekemien arvioiden ja raporttien luettavuutta. Tekstien helppolukuisuutta arvioidaan sähköisen testin avulla.¹⁰ Esitelmän pitäjä kertoi, että suhtautuminen luettavuuden kehittämiseen on ollut henkilökunnan piirissä alusta lähtien pääasiassa myönteistä. Nyt kun hanke on jatkunut jo muutaman vuoden, siitä on tullut osa arkipäivän rutiineja.

Venäjällä monet asiat näyttävät siis olevan kunnossa lainsäädännön tai yleisten periaatteiden tasolla, mutta käytännöt muuttuvat kovin hitaasti. Kuten esimerkit osoittavat, kehitystä tapahtuu kuitenkin kaiken aikaa. Myös koulutusta on tarjolla. Valtiollinen täydennyskoulutuskorkeakoulu, joka tunnetaan sen englanninkieliseen nimeen perustuvasta kirjainlyhenteestä RANEPa, järjestää virkamiehille kurseja ja valmistaa opetusvideoita, joissa heitä opastetaan laatimaan erilaisia asiakirjoja ymmärrettävällä kielellä. Korkeakoulun suunnittelija Larisa Katyševa kertoi, että toiminta on lähtenyt liikkeelle siitä, kun sosiaalisen median maailmaan tottuneet nuoret kuvernöörit olivat olleet kauhuissaan virkamiestensä käyttämästä kankeasta viranomaiskielestä ja halusivat heille suunnattua koulutusta kielen selkeyttämiseksi. Toiminnan perustana on asiakaslähtöisyys, josta ei vain

puhuta, vaan jota myös tavoitellaan käytännön toimin.

Aktiiviset kääntäjät

Venäjän selkokieltä käsittelevän artikkelin (Mustajoki ym. 2021) kaksi kirjoittajaa, pietarilaiset Natalia Nechaeva ja Emma Kairova, ovat Venäjän kääntämisen opettajien yhdistyksen presidentti ja varapresidentti. He ovat näkyviä toimijoita selkokielen ja selkeän virkakielen kehittämisessä Venäjällä. Taustansa johdosta he näkevät selkokielen tuottamisen ensisijaisesti käännösprosessina, jossa kääntämisen ammatillainen kääntää yleiskielisen tai virkakielen tekstin kohderyhmän ymmärtämään muotoon. Julkaisemisen ohella (Nechaeva, Helmle & Kairova 2020; Nechaeva & Kairova 2021) he ovat olleet innokkaita seminaarien ja muiden tapahtumien järjestäjiä. Heidän syksyllä 2020 järjestämässään seminaarissa esiintyi paikallisten toimijoiden lisäksi saksalaisia selkokieliasiantuntijoita, joiden kanssa pietarilaisilla on yhteinen projekti. Yksi esitelmänpitäjistä oli Ivan Gorštševski, psykologi ja kuvailutulkkausten johtava asiantuntija Venäjällä.

Pian Pietarin seminaarin jälkeen Nechaeva ja Kairova osallistuivat etäkonferenssin järjestämiseen Minskissä. Seminaarin aiheena oli laajemmin kehitysvammaisten aseman parantaminen yhteiskunnassa. Yhtenä teemana oli selkokielen kehittäminen Valko-Venäjällä, missä on laadittu vuonna 2018 selkokielen kehittämisen käsikirja. Siinä todetaan, että ihmiset ovat tottuneet ajattelemaan, puhumaan ja kirjoittamaan monimutkaisesti eivätkä ole kovin hyviä pohtimaan sitä, kuinka ymmärrettävää kieltä käyttävät ohjeissa, ilmoituksissa ja sopimusteksteissä. Yksinkertaistamisen kohteiksi mainitaan sanasto, lauserakenteet, numeerinen tieto, grafiikka, taulukot ja piirroksot, ulkoasu ja tekstin laajuus sekä itse tekstin sisältö. Opaskirjan on laatinut Valko-Venäjän vammaisten lasten perheiden yh-

8. <https://www.gosuslugi.ru/>.

9. <https://techno.yandex.ru/>.

10. <http://ru.readability.io/>.

distys. Merkille pantavaa on se, että opaskirja ei koske valkovenäjää vaan venäjää, joka on maan toinen virallinen kieli.

Keväällä 2021 Nechaeva ja Kairova järjestivät MGIMO-yliopistossa (Moscow State Institute of International Relations) Moskovassa Kansainvälisen selkokielipäivän kunniaksi seminaarin, jossa esiintyivät venäläisten ja saksalaisten asiantuntijoiden lisäksi myös suomalaiset selkokielen asiantuntijat Leela Laura Leskelä ja Ulla Vanhatalo. Syksyllä 2021 Nechaeva ja Kairova järjestivät vastaavanlaisen seminaarin Kansainvälisenä selkeän kielen päivänä Tomskin yliopistossa. Koska tilaisuus järjestettiin osana laajempaa konferenssia, kuulijoita oli parisen sataa, pieni osa paikan päällä, loput etäyhteyksien päässä. Formaatin ansiosta suuri joukko lingvistejä pääsi ensimmäistä kertaa tutustumaan yksinkertaistettuihin kielimuotoihin.

Valtiovaltakin kiinnostunut

Selkeään kielenkäytön tarpeeseen on kiinnitetty huomiota myös Venäjän kielen neuvostossa, jonka puheenjohtajana toimii presidentti Putinin neuvonantaja, Venäjän kielen ja kirjallisuuden opettajien kansainvälisen yhdistyksen presidentti Vladimir Tolstoi. Neuvoston jäsenenä on viitisenkymmentä venäjän kielen asiantuntijaa yliopistoista, tutkimuslaitoksista ja erilaisista järjestöistä. Virikkeenä venäläisten kiinnostukselle on ollut presidentti Obaman aikana Yhdysvalloissa hyväksytty asetukset *Plain Writing Act of 2010*.

Neuvoston piirissä selkeästä virkakielestä on ruvettu käyttämään nimitystä *makrostil* ('makrotyyli'), joka ymmärretään yhdeksi kirjakielen varieteetiksi. Muita kodifioituja kielenkäytön muotoja ovat venäläisen tulkinnan mukaan kaunokirjallisuuden kieli, standardisoitu yleispuhekieli ja kirjoitettu yleiskieli. Kodifioimattomia kirjakielen varieteetteja ovat puolestaan muun muassa murteet, jargonit ja arkipuhekieli. Tämän hallin-

non käytössä olevan makrotyylin ominaispiirteiksi mainitaan selkeys, oikeakielisyys, konkreettisuus, tarkkuus ja looginen rakenne. Se on myös neutraalia ja objektiivista siinä mielessä, että siinä ei näy kirjoittajan oma persoona. Makrotyylin tarkoitus on estää väärinkäsityksiä, tehostaa sosiaalista kanssakäymistä ja vähentää valtiovallan tiedonvälityskuluja. (Kropatšev, Kuznetsov & Solovjov 2019; Kropatšev & Kuznetsov 2020.)

Makrotyylin pääarkkitehdit Nikolai Kropatšev ja Sergei Kuznetsov tulevat Pietarin valtionyliopistosta. Edellinen on juristi ja yliopiston rehtori, jälkimmäinen lingvisti ja kuuluisa sanakirjan tekijä. Heidän antamansa konkreettiset esimerkit tekstin selkeyttämiseksi (Kropatšev & Kuznetsov 2020: 9) eivät kuitenkaan ole kaikilta osin vakuuttavia. Yhdessä esimerkkitapauksessa tekijät halusivat selkeyttää lausetta *Näillä osastoilla suunnitellut toimenpiteet takaavat energioresurssien käytön objektiivisuuden, todellisen käytön laajuuden mukaisen laskutuksen ja vähentävät hukkakulutusta rakennusten sisällä* täsmentämällä sitä lisäsanoilla: *takaavat energioresurssien käytön objektiivisuuden huomioonottamisen ja lämmön hukkakulutusta*. Heidän mukaansa näin voidaan varmistaa merkityksen yksiselitteisyys. Vaikka suomennos ei anna täyttä kuvaa lauseen luonteesta, se osoittaa, että todellisuudessa ymmärrettävyys ei näistä tarkennuksista parane. Sen sijaan lause kuormittuu uusilla genetiivimääreillä. Tämä Suomessa substantiivitaudiksi joskus kutsuttu piirre on tyypillistä venäläiselle asiaproosalle. Sen johdosta verbien suhteellinen osuus on asiaproosassa selvästi pienempi kuin muissa kirjallisen kielen muodoissa.¹¹

11. Golubin (1997) mukaan asiatyylissä on verbejä 60 tuhatta sanaa kohden, tieteellisessä tyyli-ssä 90 ja kaunokirjallisuudessa 151. Hän selittää verbien määrän vähyyttä sillä, että asiatyylissä kuvaus on staattista ja toteavaa. Tosiasiassa "tekemistä" on asiatyylinkin teksteissä paljon, mutta se on kätetty verbeistä johdettuihin substantiiveihin.

Kieliteknologiasta apua

Yksi Venäjää koskevan selkokieliartikkelimme kirjoittajista, Anna Dmitrieva, on moskovalaisesta Higher School of Economics -yliopistosta valmistunut tietokoneingvisti, joka työskentelee Helsingin yliopistossa. Dmitrieva julkaisi hiljattain kieliteknologi Jörg Tiedemannin kanssa artikkelin, jossa kuvataan tekstin automaattisen yksinkertaistamisen historiaa ja testataan erilaisia teknisiä malleja (Dmitrieva & Tiedemann 2021). Artikkelin on hyödyllinen kaikille, jotka haluavat tutustua selkokielen automaattiseen tuottamiseen. Vaikuttaa kuitenkin siltä, että selkokielen kehittäjät ja tietokoneingvistit elävät kumpikin omilla maailmoillaan. Tämä pätee myös Venäjään.

Tietokoneingvistiikka on Venäjällä varsin korkealla tasolla. Siksi ei ole yllätyks, että siellä ollaan kiinnostuneita myös tekstien automaattisesta yksinkertaistamisesta. Kun kieliteknologian vuosittaisessa suurtaapahtumassa Dialogue 2021:ssä järjestettiin tutkijaryhmille suunnattu kilpailu venäjänkielisten tekstien automaattiseksi yksinkertaistamiseksi, siihen osallistui 13 tutkijaryhmää. Kohteena oli rakenteellinen (lauseopillinen) yksinkertaistaminen, mikä on teknisesti helpompaa kuin sanastollinen. Kilpailuun osallistuneiden suuri määrä kertoo laajasta kiinnostuksesta alan kehittämiseen.

Kieliteknologiaa hyödynnetään myös tekstien luettavuusmittareiden kehittämisessä. Tällaisia mittareita on käytetty maailmalla jo vuosikymmeniä erityisesti englanninkielisten tekstien testaamiseen. Venäjällä niistä on tehty venäjän kieleen soveltuvia versioita ja kehitetty omia vastaavia (ks. esim. Guryanov, Yarmakeev, Kiselnikov & Harkova 2017). Osa kriteereistä, esimerkiksi lauseiden pituus ja tavujen määrä sanoissa, toimii venäjässä periaatteessa samalla tavalla kuin englannissa, mutta niiden saamat arvot pitää skaalata toiseen mittakaavaan. Eräät luettavuus-

testit antavat myös arvion siitä, mikä koulutustaso riittää tekstin ymmärtämiseen, esimerkiksi 10.–11. luokka, ikä 15–16. Ne ovat hyvä vaikeustason konkretisointiyrittäjä, tosin niiden näennäinen tarkkuus herättää monia kysymyksiä: Perustuvatko arviot laajoihin testeihin eritasoisilla luki-joilla? Tarkoittaako ikäryhmän ja luokan mainitseminen tavoitetasoa vai sitä, että jokin tietty prosentti kyseisellä luokkatasolla pystyy lukemaan tekstin vaaditulla lukunopeudella? Onko testin käyttäjillä realistinen kuva eri luokkatasoista?

Luettavuustestit ovat karkea mittari, jonka avulla voidaan nopeasti ja helposti selvittää joitakin tekstin vaikeaselkoisuuden liittyviä piirteitä. Ne ovat käyttökelpoisia erityisesti Venäjällä, jossa viranomaistekstien suurin ongelma on äärimilteen viety rakenteellinen monimutkaisuus. Kun teksti saa luettavuustestistä tuloksen ”ymmärtäminen vaatii tohtoritason tutkinnon”, sen laatija saa vahvan kehotuksen yksinkertaistaa tuotostaan. Pikatestit eivät kuitenkaan korvaa seikkaperäisiä subjektiiviseen arvioon perustuvia metodeja, joista Suomen Selkokeskuksen kehittämä Selkomittari on erinomainen esimerkki. Yleinen ongelma automaattisten selkokielikäntimien ja tekstien vaikeustason mittareiden käytössä on se, että ne eivät juurikaan pysty jäljittämään ymmärtämisen kannalta kaikkein tärkeintä asiaa eli sitä, missä määrin lukijan hallussa on ymmärtämiseen vaadittava tietokehys.

Sukulaistekstilajeja

Selkokielen ja selkeän virkakielen käyttö ei ole muista kielenkäyttötilanteista irrallinen ilmiö ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa. Keskeinen tekijä kaikenlaisen kommunikation onnistumisessa on puhujan (ja kirjoittajan) kyky ottaa huomioon vastaanottajan oletettu kielitaito ja taustatiedon määrä ja laatu (ks. esim. Bremer & Simonot 1996). Jos puhujan

(kirjoittajan) kielitaito tai tiedon määrä ylittää selvästi vastaanottajan vastaavan tason, puheen (tekstin) mukauttaminen tarkoittaa sen yksinkertaistamista. Tällaisia kirjoittajan ja lukijan epäsymmetriaan perustuvia tekstilajeja ovat muun muassa lastenkirjat, oppikirjat ja suurelle yleisölle tarkoitettut tietokirjat. Selkokielen käyttö on siis rinnakkaisilmiö näille perinteisille tekstilajeille (ks. esim. Kleinschmidt & Pohl 2017). Voitaisiin ajatella, että sitä kokemusta, joka on syntynyt esimerkiksi lastenkirjojen laadinnassa, voidaan käyttää hyödyksi, kun pyritään määrittelemään tarkoituksenmukaisen selkokielen piirteitä.

Jo neuvostoaikana Venäjällä laadittiin korkeatasoisia oppikirjoja ja lastenkirjoja. Kaunokirjallisuuden klassikoista tehtiin yksinkertaistettuja versioita lapsille ja koululaisille. Tieteen kansantajuistaminen on Venäjällä aina ollut suuri meriitti eturivin tutkijoille. Kustantajat suhtautuvat asiaan vakavasti laatimalla oppikirjojen tekijöille ohjeita siitä, miten tekstit mukautetaan koululaisten osaamistasolle.¹² Vaikka asiaan on kiinnitetty huomiota, se ei välttämättä tarkoita, että lopputulos olisi aina tyydyttävä. Kun tutkimuksessa (Kutšma & Tkáčuk 2015) analysoitiin oppikirjojen helppolukuisuutta ja ymmärrettävyyttä, kävi ilmi, että vain harvat oppimateriaalit täyttivät ikäkaudelle asetetut vaatimukset. Tutkimuksessa verrattiin myös nykyisiä oppikirjoja kahdenkymmenen vuoden takaisiin. Tulokset osoittavat tradition vahvuuden: tekstien räätälöinti lukijakunnan tarpeisiin on säilynyt hämmästyttävän samanlaisena. Toinen tutkimus (Varhuševa, Solnyškina, Kuprjanov, Gafijatova & Klimagina 2021) osoitti, että oppikirjojen välillä on suuria eroja tekstin ymmärrettävyydessä.

---

12. Tieto perustuu erään moskovalaisen osantottajan esitelämään selkokieltä käsittelevässä seminaarissa. Tosin hän mainitsi sarkastisesti, että "ei niitä ohjeita kukaan lue".

Kielitaidon tasoihin on perinteisesti kiinnitetty suurta huomiota vieraan kielen opetuksessa. Muiden maiden tavoin Venäjällä harrastettiin jo varhain erilaisen "minimien" laatimista kielenopetuksen tarpeisiin. Tavallisin kohde oli sanasto, mikä on ymmärrettävää, koska sen kohdalla opetettavan aineiston rajaamisen tarve on ilmiselvää. Samaa rajaamisen ideaa voidaan kuitenkin soveltaa myös muihin kielitaidon osa-alueisiin: morfologiaan, syntaksiin, sananmuodotukseen, fonetiikkaan, pragmatiikkaan ja niin edelleen (ks. esim. Mustajoki 1986).

1990-luvulta lähtien kielitaidon määrittelyssä ovat vakiintuneet eurooppalaisen kielitaidon viitekehysten kuusi tavoitetasoa. Määritelmät lähtevät kommunikatiivisista valmiuksista eli siitä, mitä kielitaidolla voidaan tehdä. Kuitenkin edelleenkin oppimateriaalien ja kurssisisältöjen laatijat joutuvat miettimään vaadittavan sanaston ja kieliopin laajuutta. Vastaavia pohdintoja käydään selkokielen käyttäjien ja tutkijoiden piirissä. Siksi on hyödyllistä katsoa, mitä kielenopetuksen puolella on tarjottavana.

Laposhina & Lebedeva (2019) esittävät lekseemien merkittävyydelle seuraavat kriteerit: 1) semanttinen arvo eli kyky ilmaista tärkeitä esineitä ja ilmiöitä, 2) laaja sananmuodostuksellinen kapasiteetti, 3) esiintyminen osana erilaisia sanaliittoja, 4) tyylillinen neutraalius (erityisesti alimmilla tasoilla) sekä 5) käyttötaajuus kielessä yleensä ja erityisesti niissä konteksteissa, jotka ovat opiskelijoiden kannalta tärkeitä.

Kielenopetuksen piirissä on Venäjällä kehitetty myös omia tekstin helppouden ja luettavuuden mittareita, joista merkittävin on *Tekstometr*¹³. Syntaktisten piirteiden ohella se analysoi sanaston vaikeustason antamalla prosenttiluvun sanoille, jotka kuuluvat erilaajuisiin "minimeihin". Testissä on kaksi vaihtoehtoa: venäjä äi-

---

14. <https://textometr.ru/>.

dinkielenä ja venäjä vieraana kielenä. Edellisessä minimeinä käytetään venäläisissä lastenkirjoissa yleisimpien 2 000 ja 5 000 sanan listaa, jälkimmäisessä kuudelle eri kielitaidon tasoille määriteltymiä sanaluetteloina.¹⁴

Johtopäätöksiä

Edellä mainitun artikkelin (Mustajoki ym. 2021) kirjoittaminen monenlaisine sattumineen on auttanut minua kurkistamaan selkokielen ja selkeän kielen maailmaan Venäjällä. Artikkelin muihin kirjoittajiin tutustuin vasta kirjoittamisprosessin aikana. Samalla kävi ilmi, että selkokielen käyttö on vähitellen laajennut eri puolilla Venäjää. Aktiivisuutta ovat osoittaneet niin eräät valtion virastot ja paikallishallinnon edustajat kuin yritykset ja järjestöt. Yleinen ilmapiiri ei ole kaikilta osin kehitystä tukeva, koska kielen rikkaudella ja tiukalla oikeakielisyydellä on omat vanhat kannattajansa.

On melkoisen varmaa, että jossakin päin valtavaa Venäjän maata on muita entusiasteja, jotka kehittävät omia selkovenäjän tai selkeän venäjän konseptejaan kukin omassa kuplassaan. Ehkä muutama vuoden kuluttua maahan perustetaan selkokielen keskus, joka ottaa vastuulleen alan kehittämisen. Tai sitten ala lähtee kehittymään muulla tavalla: yhtäältä korkeimman valtiollisen tahon aloitteena, toisaalta ruohonjuuritason toimijoiden ansiosta.

Venäjällä on joka tapauksessa vahva kieliteknologian perinne, johon nojaten automaattisilla ”yleiskieli–selkokieli” ja ”erityiskieli–yleiskieli” -kääntimillä voisi olla käytännön markkinoita. Venäjällä on myös korkeatasoista osaamista erilaisten oppikirjojen ja yleistajuisten teosten kir-

joittamisessa ja tuottamisessa. Tätä kokemusta kannattaisi hyödyntää enemmän selkokielen ominaisuuksien tutkimisessa.

Selkokielen kehittämiseksi olisi eduksi, jos sitä eri puolilta lähestyvät tuntisivat toistensa toimintaa paremmin. Tämä pätee niin Venäjään kuin Suomeenkin. Kokemukset alan tilaisuuksista ja yleinen keskustelu selkokielestä osoittavat, että lähestymistapojen monipuolisuus täydentää käsitystä itse kohteesta. Esimerkiksi tietokone-lingvistiikan piirissä kehitettävistä automaattisista kääntimistä voisi olla apua myös käytännön työssä, toisaalta niiden kehittäjien tulisi tuntea tarkemmin käyttäjien tarpeet.

Suomessa selkokieleen liittyvä tutkimus on ilahduttavasti lisääntynyt viime vuosina. Venäjällä se on toistaiseksi melkein olematonta, jos mukaan ei lasketa tietokonesovelluksia. Alan kehittämisen kannalta olisi tärkeää saada aikaan laajoja hankkeita asian tutkimiseksi. Aiheita on laidasta laitaan: Mitkä syntaktiset piirteet ovat ratkaisevia ymmärtämisen kannalta erityyppisillä lukijoilla? Paljonko tekstiin voi jäädä vaikeasti ymmärrettäviä sanoja, jotta lukukokemus olisi vielä riittävän hyvä? Miten tekstin ymmärrettävyyteen vaikuttaa kirjoittajan ja lukijan erilainen tapa jäsentää maailmaa? Kuinka suuri vaikutus ymmärrettävyyteen on erilaisilla tietokehikoilla, jotka auttavat sijoittamaan käsiteltävät asiat laajempaan yhteyteen? Mitä kirjoittaja kuvittelee lukijoiden tietävän verrattuna siihen, mitä he ehkä todellisuudessa tietävät? Miten selkokieli eroaa muista yksinkertaistetuista teksteistä? Miten selkokielen käyttöön vaikuttavat ihmisen kognitiiviset ja sosiaaliset ominaisuudet, esimerkiksi se, haluavatko, osaavatko ja jaksavatko ihmiset tuottaa selkokielisiiä tekstejä? (Ks. asiasta yleisellä tasolla esim. Mustajoki 2012, 2021 ja niissä mainittu kirjallisuus sekä selkokielen näkökulmasta Leskelä, Mustajoki & Piehl 2022.) Tutkittavaa riittää vuosikymmeniksi eteenpäin niin Ve-

14. Tekstometr-tekstianalysointitieteellistä taustaa kuvaavat Laposhina, Veselovskaya, Lebedeva & Kupreshchenko (2018, 2019) sekä Dmitrieva, Laposhina & Lebedeva (2021).

näjällä kuin Suomessakin. Lisäpontimena tutkimukselle on siitä koituvaa merkittävä käytännön hyöty.

ARTO MUSTAJOKI
etunimi.sukunimi@helsinki.fi

Kirjoittaja on venäjän kielen emeritusprofessori, joka on viime vuodet tutkinut ihmisten välisen kommunikaation eri muotoja. Havaintokirjoitus on tehty ennen Venäjän hyökkäystä Ukrainaan. Kirjoittajalla ei ole tietoa siitä, miten selkovenäjän kehittäminen on siellä jatkunut.

Lähteet

- BELL, ALLAN 1984: Language style as audience design. – *Language in Society* 13 (2) s. 145–204.
- BLINOVA, OLGA – BELOV, SERGEI – REVAZOV, MICHAEL 2020: Decisions of Russian Constitutional Court. Lexical complexity analysis in shallow diachrony. – R. V. Bolgov, A. V. Chugunov & A. E. Voiskounsky (toim.), *International conference “Internet and modern society” (IMS-2020)*. CEUR Proceedings 2813 s.61–74.
- BREMER, KATHARINA & SIMONOT, MARGARET 1996: Preventing problems of understanding. – Katharina Bremer, Peter Broeder, Celia Roberts, Margaret Simonot & Marie-Thérèse Vasseur (toim.), *Achieving understanding. Discourse in intercultural encounters* s. 159–180. London, New York: Longman.
- COGO, ALESSIA – DEWEY, MARTIN 2006: Efficiency in ELF communication. From pragmatic motives to lexico-grammatical innovation. – *Nordic journal of English studies* 5 s. 59–93.
- COUPLAND, NIKOLAS – KRISTIANSSEN, TORE 2011: SLICE. Critical perspectives on language (de)standardisation. – Tore Kristiansen & Nikolas Coupland (toim.), *Standard languages and language standards in changing Europe* s. 11–35. Oslo: Novus.
- DEPPERMAN, ARNULF 2015: Retrospection and understanding in interaction. – Arnulf Deppermann & Susanne Günthner (toim.), *Temporality in interaction* s. 57–94. Amsterdam: John Benjamins.
- ДМИТРИЕВА, АННА – ЛАПОШИНА, АНТОНИНА – ЛЕБЕДЕВА, МАРИА 2021: Дмитриева, Анна, Лапошина Антонина, Лебедева, Мария. Квантитативное исследование стратегий упрощения на материале адаптированных текстов для изучающих РКИ. [Kvantitatiivinen tutkimus yksinkertaistamisstrategioista käyttäen materiaalina venäjä vieraana kielenä -opetuksen adaptoituja tekstejä] – *Компьютерная лингвистика и интеллектуальные технологии: по материалам международной конференции «Диалог 2021»*, Москва, 16–19 июня 2021 г.
- ДМИТРИЕВА, АННА – ТИЕДЕМАНН, JÖRG 2021: A multi-task learning approach to text simplification. – W. M. P. van der Aalst [et al.] (toim.), *Recent trends in analysis of images, social networks and texts. 9th International Conference, AIST 2020, Skolkovo, Moscow, Russia, October 15–16, 2020. Revised supplementary proceedings* s. 78–89. Communications in computer and information science 1357. Cham: Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-030-71214-3_7.
- DOBUSHINA, NINA – KULTEPINA, OLGA 2021: The rise of a lingua franca. The case of Russian in Dagestan. – *International journal of bilingualism* 25 (1) s. 338–358.
- DOBUSHINA, NINA – DANIEL, MICHAEL – KORYAKOV, YURI 2021: Languages and sociolinguistics of the Caucasus. – Maria Polinsky (toim.), *The Oxford handbook of languages of the Caucasus*.
- GOLUB, I. B. 1997: Голуб И. Б. *Стилистика русского языка*. [Venäjän kielen tyylipöytä] Moskova: Rolf, Airis-press.
- GURYANOV, IGOR O. – YARMAKKEEV, ISKANDER E. – KISELNIKOV, ALEK-

- SANDR S. – HARKOVA, ELENA V. 2017: Text complexity. Periods of study in Russian linguistics. – *Revista publicando* 4 (13: 2) s. 616–625.
- HORTON, WILLIAM S. – GERRIG, RICHARD J. 2002: Speakers' experiences and audience design. Knowing *when* and knowing *how* to adjust utterances to addressees. – *Journal of Memory and Language* 47 (4) s. 589–606.
- HÜLMBAUER, CORNELIA 2009: 'We don't take the right way, we just take the way that we think you will understand'. The shifting relationship between correctness and effectiveness in ELF. – Anna Mauranen & Elina Ranta (toim.), *English as a lingua franca. Studies and findings* s. 323–347. Cambridge: Cambridge Scholars Publishing.
- KLEINSCHMIDT, KATRIN – POHL, THORSTEN 2017: Leichte Sprache vs. adaptives Sprachhandeln. – B. Bock, U. Fix & D. Lange (toim.), *„Leichte Sprache“ im Spiegel theoretischer und angewandter Forschung* s. 87–110. Berlin: Frank & Timme.
- KIM, I. E. 2017: Ким И. Е. Тотальный диктант как форма проявления русского языкового сообщества. [Kielitaitotesti ”totaalisanelu” venäläisen kieliyhteisön ilmentäjänä] – *#TOTSBORNIK* 1 s. 20–27. Novosibirsk.
- KNUTOV, A. V. – PŁAKSIN, S. M. – GRIGORJEVA, N. L. – SINJATULIN, R. H. – TŠAPLINSKI, A. V. 2020: Кнутов, А. В., Плаксин, С. М., Григорьева, Н. Л., Синятуллин, Р. Х., Чаплинский, А. В. *Сложность российских законов. Опыт синтаксического анализа*. [Venäjän lakien kompleksisuus. Syntaktinen analyysi] Moskova: Izd. dom NIU VShE.
- KOIVUMÄKI, JENNI-JOSEFIINA 2018: *Hyvän kotouttamisen käytännöt. Osallisuudella ja toimijuudella inklusioon Kauhaval-la*. Sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan opinnäytetyö. Jyväskylän ammatti-
- korkeakoulu.
- KROPATŠEV, N. M. – KUZNETSOV S. A. 2020: Кропачев, Н. М., Кузнецов С. А. Государственный язык Российской Федерации – понятный русский язык. [Venäjän federaation valtionkieli – ymmärrettävä venäjän kieli] – *Mir russkogo slova* 2 s. 7–13.
- KROPATŠEV, N. M. – KUZNETSOV, S. A. – SOLOVJOV, A. A. 2019: Кропачев Н. М., Кузнецов С. А., Соловьев А. А. О проблеме социальной коммуникации на примере типичных ошибок использования государственного языка Российской Федерации в правовых документах. [Sosiaalisen kommunikaation ongelmasta käytäen esimerkkinä Venäjän federaation lakidokumenteissa esiintyviä virheitä] – *Vestnik Sankt-Petersburgskogo univesiteta, Jazyk i literatura* 16 (2) s. 229–243.
- KUTŠAKOV, RUSLAN – SAVELJEV, DENIS 2018: Кучаков, Руслан, Савельев, Денис. *Сложность правовых актов в России. Лексическое и синтаксическое качество текстов*. [Lainopillisten tekstien monimutkaisuus: Tekstien sanastollinen ja lauseopillinen laatu] Pietari: Eurooppalainen yliopisto.
- KUTŠMA, V. R. – ТКАТŠУК, Е. А. 2015: Кучма В. Р., Ткачук Е. А. Гигиеническая оценка учебных текстов. методические подходы и оценка трудности для детей общеобразовательных учебников. [Oppimateriaalien tekstien hygieeninen analyysi. Metodologisia lähestymistapoja ja yleissivistävien oppikirjojen vaikeustason arviointi lasten näkökulmasta] – *Vestnik Rossiiskoi Akademii meditsinskikh nauk* 70 (2) s. 214–221. <https://doi.org/10.15690/vramn.v70i2.1315>.
- LAPOSHINA, ANTONINA – LEBEDEVA, MARIA 2019: Антонина Лапошина, Мария Лебедева. Корпусный подход к решению проблемы отбора лексики в обучении RKL. [Korpuksiin perustuva

- lähestymistapa sanaston valitsemisessa venäjä vieraana kielenä -opetuksen tarpeisiin] – Ahti Nikunlassi & Ekaterina Protassova (toim.), *Russian language in the multilingual world* s. 359–368. Slavica Helsingiensia 52. Helsinki: University of Helsinki.
- LAPOSHINA, A. N. – VESELOVSKAYA, T. S. – LEBEDEVA, M. U. – KUPRESHCHENKO, O. F. 2018: Automated text readability assessment for Russian second language learners. – *Computational linguistics and intellectual technologies. Proceedings of the International Conference "Dialogue 2018"*. Moskova. <http://www.dialog-21.ru/media/5216/laposhina%Do%Bonplusetal.pdf> (8.3.2023).
- 2019: Лексический состав текстов учебников русского языка для младшей школы: корпусное исследование. [Korpustutkimus alaluokkien venäjän kielen oppikirjojen sanastosta] *Компьютерная лингвистика и интеллектуальные технологии: по материалам международной конференции «Диалог 2019»*. Moskova.
- LARINA, TATIANA – MUSTAJOKI, ARTO – PROTASSOVA, EKATERINA 2016: Dimensions of Russian culture and mind. – Katja Lehtisaari & Arto Mustajoki (toim.), *Philosophical and cultural interpretations of Russian modernisation* s. 7–19. Abingdon: Routledge.
- LESKELÄ, LEEALaura – MUSTAJOKI, ARTO – PIEHL, AINO 2012: Easy and plain languages as special cases of linguistic tailoring and standard language varieties. – *Nordic Journal of Linguistics* 45 (2) s. 194–213.
- LINDHOLM, CAMILLA & VANHATALO, ULLA (toim.) 2021: *The handbook of easy languages in Europe*. Berlin: Frank & Timme.
- MAASS, CHRISTIANE 2020: *Easy language – plain language – easy language plus. Balancing comprehensibility and acceptability*. Berlin: Frank & Timme.
- MAURANEN, ANNA 2012: *Exploring ELF, academic English shaped by non-natives speakers*. Cambridge: Cambridge University Press.
- MUSTAJOJKI, ARTO 1986: Мустайоки, Арто. О минимизации учебного материала. [Oppimateriaalin minimisaatiosta] – Jean Lankoff, Jean Lothe & Vera von Wiren-Garczynski (toim.), *Teaching of Russian language and literature in Europe*, Proceedings from the 17th AIMAV Seminar s. 84–98. Brussels.
- 2012: A speaker-oriented multidimensional approach to risks and causes of miscommunication. – *Language and Dialogue* 2 (2) s. 216–243.
- 2016: Challenges in the standardisation of contemporary Russian. – Ingrid Tieken-Boon van Ostade & Carol Percy (toim.), *Prescription and tradition in language. Establishing standards across time and space* s. 288–302. Bristol: Multilingual Matters.
- 2019: The democratization of Russian. – Arto Mustajoki, Ekaterina Protassova & Maria Yelenevskaya (toim.), *The soft power of the Russian language. Pluricentricity, politics and policies* s. 21–34. Abingdon: Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780429061110-3>.
- 2021: A multidimensional model of interaction as a framework for a phenomenon-driven approach to communication. – *Russian journal of linguistics* 25 (2) s. 369–390. <https://doi.org/10.22363/2687-0088-2021-25-2-369-390>.
- MUSTAJOJKI, ARTO – MIHIENKO, ZHANNA – NECHAEVA, NATALIA – KAIROVA, EMMA – DMITRIEVA, ANNA 2021: Easy language in Russia. – Camilla Lindholm & Ulla Vanhatalo (toim.), *The handbook of easy languages in Europe* s. 439–466. Berlin: Frank & Timme.
- NECHAEVA, NATALIA – KAIROVA, EMMA 2021: Plain language in Russia. – *Plain* 3

- (2) s. 26–27.
- NECHAEVA, NATALIA – HELMLE, KRISHNA-SARA – КАИРОВА, ЕММА 2020: Нечаева Н. В., Хельмле К.-С., Каирова Э. М. Перевод на ясный и простой языки. Зарубежный опыт и перспективы в России. [Kääntäminen selkokielelle ja selkeälle kielelle. Ulko- mailla saatu kokemus ja näköalat Venäjällä] – *Vestnik Permskogo natsionalnogo issledovatel'skogo politehničeskogo universtita* 3 s. 8–24.
- NEWMAN-NORLUND, SARAH E. – NOORDZIJ, MATTHIJS L. – NEWMAN-NORLUND, ROGER D. – VOLMAN, INGE A.C. – RUITER, JAN PETER DE – HAGOORT, PETER – TONI, IVAN 2009: Recipient design in tacit communication. – *Cognition* 111 s. 46–54. <https://doi.org/10.1016/j.cognition.2008.12.004>.
- PALOMARES, NICHOLAS A. – GILES, HOWARD – SOLIZ, JORDAN – GALLOIS, CINDY 2016: Intergroup accommodation, social categories, and identities. – Howard Giles (toim.), *Communication accommodation theory. Negotiating personal relationships and social identities across contexts* s. 123–151. Cambridge: Cambridge University Press.
- PEREGO, ELISA 2020: *Accessible communication. A cross-country journey*. Berlin: Frank & Timme.
- PIERCE-GROVE, RI 2016: Conclusion. Making the new status quo. Social media in education. – Christine Greenhow, Julia Sonnevend & Colin Agur (toim.), *Education and social media. Toward a digital future* s. 239–246, Cambridge: The MIT Press.
- SACKS, HARVEY – SCHEGLOFF, EMANUEL A. 1979: Two preferences in the organization of reference to persons in conversation and their interaction. – George Psathas (toim.), *Everyday language* s. 15–21. New York: Irvington.
- SACKS, HARVEY – SCHEGLOFF, EMANUEL A. – JEFFERSON, GAUL A. 1974: A simplest systematics for the organization of turn-taking for conversation. *Language* 50 (4) s. 696–735.
- SIRÉN, ERIKA 2018: *Kehitysvammaisten luetun ymmärtäminen tarinana selkokielen teoriakirjoissa: kriittinen diskurssi-analyysi eksklusiosta ja inklusiosta*. Erityispedagogiikan opinnäytetyö. Helsingin yliopisto. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:hulib-201805161940>.
- STERN, DIETER 2020: Russian pidgin languages. – Greenberg, Marc L. et al. (toim.), *Encyclopedia of Slavic languages and linguistics online*. http://dx.doi.org/10.1163/2589-6229_ESLO_COM_031973.
- TSYGALSNIČKAJA, ELENA – MATSUSHITA, SEI – USUYAMA, TOSHINOBU 2019: Цыгальницкая, Е., Мацусита, С., Усуяма, Т. Исследования в области «упрощенного русского языка» в многоязычном обществе. [Tutkimuksia koskien ”yksinkertaistettua venäjää” monikielisessä yhteiskunnassa] – N. A. Voženkova et al. (toim.), *Русское слово в многоязычном мире, Материалы XIV Конгресса МАПРЯЛ* s. 799–804. Pietari: MARPJAL.
- TURIAINEN, PÄIVI 2018: *Promoting inclusion by easy-to-read language. Producing and analysing religious easy-to-read website*. Sosiaalialan opinnäytetyö. Metropolia.
- VARHUŠEVA, ALEKSANDRA Y. – SOLNYŠKINA, MARINA I. – KUPRĀNOV, ROMAN V. – GAFIJATOVA, ELZARA V. – KLIMAGINA, IRINA O. 2021: Вахрушева А. Я., Солнышкина М. И., Куприянов Р. В., Гафиятова Э. В., Климагина И. О. Лингвистическая сложность учебных текстов. [Oppikirjatekstien kielellinen monimutkaisuus] – *Voprosy žurnalistiki, pedagogiki, jazykoznanija* 40 (1) s. 88–99.